

İSED

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt III, Sayı 5, Haziran 2023

Makale Adı

*SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM HİKÂYESİNDE KAHRAMANLARIN KAHRAMANLARA VE DIŞ
DÜNYAYA DUYGU AKIŞLARI*

Yazar

Tuba ÖZMEN

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans
Öğrencisi

e-mail: tuubaa_ozmen@hotmail.com, ORCID NO:0009-0001-4034-2924

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 10 Nisan 2023

Kabul Tarihi: 15 Mayıs 2023

Yayın Tarihi: 30 Haziran 2023

Kaynak Gösterme

Özmen, Tuba (2023). Selvi Boylum Al Yazmalım Hikâyesinde Kahramanların Kahramanlara ve Dış Dünyaya
Duygu Akışları. *İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 3 (5), s.1-10.

Ek Beyan: Yazar etik kurulu onayı belgesinin gerekmediğini belirtmiştir.

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt III, Sayı 5, Haziran 2023

Özet

Cengiz AYTMATOV'un ruhta derin etkiler bırakan hikâyesi Selvi Boylum Al Yazmalım karakterlerinin sevgi akışları, kişiliğin şekillendirdiği sevgiyi-aşkı insanla insan arası, insanla doğa arası hatta insanla eşya arası ilişkilerde nasıl yansıtıldığını gösteren eserlerdendir. Hikâye saflığı, içtenliği, bağlılığı ve temiz yürekliliği ile Asel ve hayatın akışına kendini kapıran, emek vermekte zorlanan, köklü ilişkiler kuramayan İlyas'ın başından geçenlerdir. Hikâye akışında kesişen ve cesaretleri ile birleşen ancak İlyas'ın farklı duyguların peşine kapılması sonucu ayrılan sonra tekrar kesişip sonsuza dek ayrılan hayat hikâyelerini anlatır. Bir şeyi elde etmek için çaba göstermeyen, yetiştirme yurdunda büyüdüğü için ailevi bağlardan yoksun olan İlyas'ın karşısında kararlı, düşünceli, aile bilincine sahip cesur Asel vardır. Bu aşk yolculuğunda emekle taçlanmış sevginin, ağırlığın ve iş bilirliliğin simgesi olan Baytemir; aşkın meyvesi olan günahsız Samet; hata örten, arka kollayan ancak kıymeti bilinmeyen Alibek Canturin'in yanında duygusunun esiri olup sadakatin çiğnenmesine katkı sunan Kadiça; her olumsuzluktan, fitneden beslenen, insanların üzüntüsünden haz alan Cantay vardır. Kahramanlar dışında İlyas'ın her duygusuna eşlik eden ve onun ruh haline göre tasvir edilen Isık-Göl, yurtla özdeşleşen Tiyen-Şan Dağları ve İlyas'ın zorluk imtihanı olan Dolon Geçidi ile hem evi hem işi hem aşkı olan kamyonu ve belki de yeryüzünde kendisine ait olan tek nesnesi olan radyosunu duygu akışları içinde yerini alır.

Anahtar Kelimeler: Selvi Boylum Al Yazmalım, Sevgi, Aşk, Emek

Abstract

Having a deep impact on the soul, Cengiz AYTMATOV's story "Selvi Boylum Al Yazmalım" is one of the works that shows how the love flows of the characters and the love shaped by the personality reflected in the relations between human and human, between human and nature, and even between human and objects. The story is about Asel, with her purity, sincerity, devotion and clean-heartedness, and about Ilyas, caught up in the flow of life, having difficulty in laboring and not establishing deep-rooted relationships. It tells the stories of their lives, intersecting in the course of the story and united by their courage, but separated as a result of Ilyas' pursuit of different feelings, and then intersect again and separate forever. Opposing Ilyas, who makes no effort to achieve anything and lacks family ties because of growing up in an orphanage, there is determined, thoughtful, family-conscious and brave Asel. In this journey of love, there are Baytemir, as the symbol of love crowned with labor, heaviness and workmanship; sinless Samet, the fruit of love; Alibek Canturin, covering up mistakes, watching his back but is unappreciated; Kadiça, a prisoner of her emotions and contributing to the violation of loyalty; Cantay, feeding on every negativity and discord and enjoying people's sadness. Apart from the heroes, Isik-Lake, accompanying Ilyas' every emotion and depicted according to his mood, the Tien-Shan Mountains, identified with the homeland, The Dolon Pass, Ilyas' difficulty test, as well as his truck, which is both his home, his work and his love, and his radio, which is perhaps the only object that belongs to him on earth, take their place in the flow of emotions.

Keywords: Selvi Boylum Al Yazmalım, Love, Passion, Work

Giriş

Sevgi ve aşk, roman ve hikâyelerin geçmişten günümüze dek vazgeçilmez konularındandır. “Bütün sevgi kuramlarının insan kuramıyla, insan varoluş kuramıyla başlaması gerekir.” (Fromm, 1995, s. 16) Çünkü sevginin geçmişi insanın geçmişi kadar eskidir, denilebilir.

Sevginin onlarca tanımı bulunmaktadır. Erich Fromm’a göre “Sevgi bir etkinliktir; edilgen bir olay değildir; bir şeyin içinde olmaktır, bir şeye kapılmak değildir. Sevginin etkin özelliği, en genel biçimde şöyle tanımlanabilir: Sevgi vermektir, almak değildir.” (Fromm, 1995, s. 29) Sevgi bir insana verilebilecek en yüce değer ve en büyük fedakârlıktır. Freud sevgiyi “cinsel içgüdünün yansımaları ve yüceltilmesi” olarak ele almaktadır. Freud’a göre “yaşam içgüdü (Eros), ölüm içgüdü (Thanatos) ve libidinal enerji, insan sevgisinin kaynağıdır.” (Yener & Gülaçtı, 2010, s. 136) Freud’un sevgi açıklaması diğer araştırmacılara göre farklıdır. “Eros içgüdüsünün başat olduğu ruhsal durumlarda, cinsellik egemen olmaya başlamakta ve aşk, sevgi, cinsel doyum, temas gereksinimleri ortaya çıkmaktadır.” (Freud, 1968, s. 17-25)¹ Freud’un sevgi anlayışı psikanaliz düşüncesini temellendirdiği unsurlardan biri olan cinsellik üzerinedir.

Aşk sevginin daha yoğun hali olarak düşünülebilir. Aşkın çeşitli sebepleri duyguyu yaşayan bireylerce sayılabilir. “Fiziksel çekiciliğe dayanan romantik aşk, genellikle çok hızlı başlamakta, tamamen şiddetli duygular içermekte, ancak yoğunluğunu çok hızlı tüketmektedir.” (Kimberly vd. 1990, s. 434) Erkekler ve kadınlar kendileri için farklı tanımlar yapabilirler. İnsan için aşk nesnesi çoğunlukla insandır. Cinslerden “erkeğin aşk nesnesi olarak özgür yani genç bir kıızı veya yalnız bir kadını seçmek yerine yalnızca başka bir erkeğin üzerinde –koca, nişanlı veya sevgili olarak-hak sahibi olduğu bir kadını seçmesi olayıdır.” (Freud S. , 2020, s. 21) Kadınlar içinse durum biraz daha farklı denilebilir. Kadınlar koruyucu, kollayıcı, güven verici birini aşk nesnesi olarak seçebilir. Çünkü doğası gereği doğuracağı çocuk için güvence gerekecektir.

“Sınırsız denilebilecek çeşitlilikte sevgi türleri olduğu bilinen bir gerçektir. Sevgiye konu olan nesnelere ayrımlaşan insan sevgisi, tanrı sevgisi, bilim sevgisi, vatan sevgisi, ana-baba sevgisi, evlat sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi gibi daha pek çok sevgi türlerini birbirine bağlayan üretken kök ya da gövde, tam da sevgi ediminin kendisi olsa gerektir.” (Yener & Gülaçtı, 2010, s. 136)

İnsanın insana sevgisi bilinen en yaygın türü olmakla birlikte insanın nesneye sevgisi, insanın tanrıya sevgisi de üzerinde durulması gereken önemli sevgi çeşitlerindedir. Erich Fromm’a göre sevginin nesnelere mevcuttur. “Sevgi yalnız belirli bir insana bağlılık değildir; bir tutumdur; kişinin yalnız sevgi nesnesine değil bütünüyle dünyaya bağlılığını gösteren bir kişilik yapısıdır.” (Fromm, 1995, s. 49) Fromm sevgilerden ilki olarak kardeş sevgisini alır çünkü kardeşlerimiz dünyada en yoğun ilişkide olduğumuz insanların başında gelir. Anne sevgisi yeryüzündeki karşılıksız sevginin tanımıdır. İnsanın hayatı boyunca en yoğun ilişkide bulunduğu insan annesidir. Bebek anne karnına düşmeye başladığı andan itibaren başlayan bu sevgi koşulsuz, sonsuz ve başka ilişkilerde belirleyicidir. “Kardeş sevgisi eşit insanlar arasındaki sevgidir; anne sevgisi çaresiz insana karşı duyulan sevgidir.” (Fromm, 1995, s. 55) Cinsel sevginin tanımı diğerlerine göre daha karmaşıktır. “Yapısı gereği genel değil, öznel; sevgilerin belki de en aldatici olanıdır.” (Fromm, 1995, s. 55) Günümüz psikologları tarafından kendini sevmek insanları ve dünyayı sevmenin ön koşulu olarak kabul edilir. Erich Fromm’a göre sevgini son çeşidi Tanrı sevgisidir. “Tanrı sevgisi denen dinsel sevgi biçimi ruhbilim açısından öteki

¹ (Yener & Gülaçtı, 2010) makalesinden alınmıştır.

sevgilerden değişik değildir. Yalnızlıktan kurtulma, birliğe erme gereksinimlerinden doğar.” (Fromm, 1995, s. 64)

Birey türdeşi insanları, karşı cinsi, tanrıyı, doğayı, eşyayı sevecektir. İnsanın insana duyduğu sevgi bilenen en yaygın sevgi çeşidi olsa da insanın aslında kendi türü dışında diğer canlılara hatta cansızlara da sevgisi bulunmaktadır. Sevğini azlığını ya da çokluğunu, ağırlıkta, kişilerin yaşam içindeki paylaşımı belirlemektedir; aynı şey sevginin karşıt durumu olabilecek nefret ve diğer olumsuz duygu durumları için de geçerlidir. Yine sevgimiz bir insanı, mekânı, eşyayı gözümüzde olduğundan daha güzel gösterebilir; aynıysa yine sevginin karşıt kavramı diyebileceğimiz nefret ve diğer olumsuz duygu durumları için de geçerlidir.

İnsanların yaşadığı sevgi, aşk bazen de nefret duyguları Cengiz Aytmatov’un yazdığı *Selvi Boylum Al Yazmalım* kitabı üzerinde incelenecektir.² “Söz konusu kitap, 1976’da Yol Arkadaşı başlığı altında ve daha sonra başka adlarla Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. (Gariper, 2015) “Aytmatov, 1963 yılında içinde bu hikâyenin de bulunduğu *Steplerden ve Dağlardan Hikâyeler* adlı kitabıyla Lenin Edebiyat ödülünü kazanmıştır” (Kolcu 2002: 121-122). Uzun hikâye (Bazı kaynaklara göreyse romandır. Makalede uzun hikâye olarak nitelendirilecektir.) Kitap *Kırmızı Eşarp* adıyla 1970’te Kırgızca yayımlandı.

1. Selvi Boylum Al Yazmalım Hikâyesindeki Kahramanlar

1.1. İlyas: Aytmatov’un hikâyede üzerinde en çok durduğu ve ruh dalgalanmalarını en iyi verdiği karakter İlyas’tır. “Hikâyede İlyas, genç ve uçarı biri olarak tasarlanır. Fevri ve acelecidir. Çocukluğunu yetiştirme yurdunda geçirmiş, aile bağından ve sorumluluklardan uzak, köksüz, yakınları olmayan biri olarak belirir.” (Gariper, 2015, s. 81) Yakışıklı ve dinç görünümü ile de hikâyede kendine eş olabilecek kadınların da (Asel, Kadiça) dikkatini çekmektedir.

“Onun fevri davranışları, tutkulu ve arzulu hareketleri, aşırılığa giden eylemleri, bir yere ve aileye bağlı olmamasıyla ilişkilendirilebilir. Aile bağının getireceği sevgiden mahrum yetişmiş olması, yalnızlığını hazırladığı kadar onaylanma ve kendini gösterme duygusunu da belirginleştirir. “ (Korkmaz, 2008, s. 133) Bir insanın ilk seveni anne karnından başlamak üzere annesidir denilebilir. “Anne sevgisi, sevgiye ilişkin yaşantıların ilkidir. Anne kendisinin bir parçası ve devamı olarak gördüğü bebeğini karşılık beklemeden sever.” (Fromm, 1995, s. 54,58) Baba ise çocuklar için ayrı bir özgüven kaynağı olarak görülebilir. Yetiştirme yurdunda (Hikâyede sadece yurttan büyüdüğü geçmekte, onun dışında bir bilgi verilmemektedir.) Annesiz ve babasız büyüyen İlyas yetişme dönemindeki başarılarının takdirini, kendisine en bağlı olması gereken zamanda, annesinden ve babasından alamamıştır. Dolayısıyla İlyas kendini kanıtlama çabası içine girecek, çocukluktan gelen silikliğini başarılarıyla parlatacak ve görünür hale gelecek, çevresindeki insanlar onu görecektir ve takdir edecektir. “Biraz da gençliğinin zeminini kurduğu yapıda kendine ve başkasına varlığını onaylatma ihtiyacı vardır.” (Korkmaz, 2004, s. 133) Çocukluğunda bir aileden yoksun olduğu için ailenin ona kazandıracığı özgüven kazandıracak olan takdiri görmemiştir. “İşine bağlılığı, kamyonu ile kurduğu duygusal bağ, tutkulu aşkı, bir tarafıyla bu; bir başka insana bağlanmamış olmanın ve yalnızlığın dışı vurumu şeklinde görünürlük kazanır.” (Korkmaz, 2004, s. 133) Sevgi bazen söz dinleme bazen de birlikte hareket etme uyumunu da beraberinde getirmektedir ancak çocukluğunda yaşadığı yoksunluktan dolayı İlyas’ta kalan ve giderilemeyen eksikliklerden biri de bu konudur.

“Çalıştığı kurum yetkililerinden izinsiz, bir tepeye römorku çıkarma isteği de otorite tanımama yanında, yararlı olma, kendini ispatlama ve başkalarınca onaylanma arzusunun sonucudur. Böyle bir eylemi gerçekleştirdiğinde daha fazla yük taşınabilecek, buna bağlı olarak şoför

² Ele alınan hikâye KETEBE yayıncılık Haziran 2021’deki 1. baskısıdır.

arkadaşlarıyla işi zamanında yetiştirme şansını yakalayacaklardır. Fakat başarısızlığa uğrayınca römorku geçitte bırakarak kaçmak zorunda kalır. İlyas'ın römorku terk etmesi, buna bağlı olarak iş hayatında olumsuzlukla karşılaşması sonucu Asel'i ve evini terk etmesi arasında bağ kurulabilir." (Korkmaz, 2004, s. 133).

Çünkü İlyas başarısızlığının hıncını öncelikle biricik sevdiği olan ve onun için büyük fedakârlıklara katlanan çocuğunun annesinden çıkartır. Başarısızlığına rağmen tıpkı öncesinde olduğu gibi onu koşulsuz kabul eden, bağrına basan saf ve temiz yürekli Asel'e değil daha bekarken kendisine ilgisi olduğunu bildiği Kadiça'ya yönelmiş; insanlar karşısındaki başarısızlığını alkolle ve cinsellikle bastırmak istemiştir. "Körkütük sarhoş olmak, sonra her şeyi unutarak ölü gibi uyumak" (Aytmatov, 2021, s. 83) İlyas için tek kaçıştı.

"İnsanlardan, gerçeklerden kaçmam, kendimi huzur ve güven içinde hissetmem için birebirdi. Beni yalnız Kadiça'nın sevip anladığını sanıyordum o zamanlar. Ah Asel, Sevgili Asel! Ruhunun temizliğiyle, bana bağlılığıyla beni evden ve kendinden uzaklaştırdığını biliyor muydu acaba? Onu aldatamazdım, ona layık değildim çünkü. Öyleyse asla yüz yüze gelmemeliydim. Eve sarhoş geldiğim zamanlar ağzını açıp tek söz söylememişti." (Aytmatov, 2021, s. 84)

Asel'e karşı yaptığı hatayı sona erdirmeye kara verdiği anda Asel gerçeği öğrenmiş ve çocuğunu da alıp evi terk etmiştir. İlyas, Asel'in gideceği ilk yer olarak Alibek'in evini düşünür ancak Alibek'ten onun evinde olmadığını öğrenir. Asel'in annesine gittiğini düşünür ancak orada da bulamayınca onu ve çocuğunu aramayı bırakır. İlyas, Asel'le olan macerasının çoğunda olduğu gibi evliliği için emek vermez ve yoluna Kadiça ile devam eder ancak bu yolculuk da uzun süreli olmaz. Çünkü İlyas Asel'i ve oğlunu unutamamaktadır. İlyas ile Asel'in yolları, İlyas'ın yaptığı kaza yüzünden Asel'in yeni yuvasında bir kez daha kesişir. İlyas bu karşılaşmadan bu sefer ve son kez eli boş, yalnız ayrılmıştır.

1.2.Asel: Asel köyünde, kendi halinde yaşıyan, kütüphaneye giden, genç, uzun boylu, saf, güzel bir kızdır. "Asel, evrenin asli iyiliğini temsil eden masum arketipidir ve korunmaya muhtaçtır". (Korkmaz, 2008, s. 5) Ailesinin uygun gördüğü anne tarafından bir akrabası ile evlilik hazırlığındadır ve bu evlilik hakkında fikri alınmamıştır. Köyüne sefere gelen ve kamyonu çamura saplanan şoföre yardım etmek için yanına gider. İlk retten sonra yakışıklı ve genç şoförün yüzünü görür ve görür görmez hisleri başlar; yakışıklı, genç şoför de aynı şekildedir, bu çizmeli, sırtında büyük ceketli, fistanlı al yazmalı kızı çok beğenmiştir. İlk diyalogla bozulup gitmiş, ancak İlyas tarafından ikna edilmiş ve kamyonu bindirilmiştir. Bu, o koşullarda yaşayan bir genç kız için büyük risktir. Asel bu ilk riskinden sonra bütün buluşmalarda da aynı riski almış, toplumsal baskıyla gemlenmek yerine duygularını özgürce yaşamayı tercih etmiştir. Ancak rüya erken bitmiş, Asel başkasıyla evlilik hazırlığında olduğu için görüşmeyi sonlandırmak gerektiğini İlyas'a söylemiştir. Böylelikle sönmesi gereken aşk tam tersine alevlenip ikisini de sarmış ve töreye teslimiyet yerine kaçışa yöneltmiştir. Asel "büyüsüne kapıldığı bu insanı bir kurtarıcı gibi görür." (Korkmaz, 2008-a, s. 5) Onu büyüten, ona emek veren ailesini ve ailesinin toplum içindeki adını bir kenara itmiş, kalbini dinleme cesareti göstermiş, ona sevgisi ve kamyon koltuğu hariç hiçbir şey vadetmeyen yabancı şoförün yanında yeni bir hayata adım atmıştır. İlk zamanlarda sorunsuz giden evlilik zamanla İlyas'ın hataları yüzünden darbeler alır. İlyas'ın yaptığı bütün hatalara rağmen Asel ona yardımcı olmaya ve doğruyu öğütlemeye devam eder. Asel ilk gerçeği bebeğini yalnız doğurarak götürür ancak bu da İlyas'ın diğer sorumsuzlukları da onun sevdiği adamın sadakatsizliğini görene kadar ona sırt çevirmez. Bundan sonra tek kelime etmez, yavrusunu yanına alır, aynen İlyas'la başladığı gibi bir bilinmezliğe bir gözü arkada kalarak adım atar. Şansı yaver gider ve yolda Baytemur ile karşılaşır. Onunla ailesinden gördüğü şekilde koruma, güven ve emek ekseninde bir yuvaya adım atar. İlyas'ın yaptığı kaza yüzünden tekrar ve son kez kesişen yolları dalgasız evreninde

fırtına koparır ancak o bütün gelgitlerden sonra Asel, bu sefer aşık olduğu adamın peşinden değil oğlu Samet'in seçiminin peşinden gider. Yani bu sefer sevgiye, aşka değil çocuğu için güvenli geleceğe gider. Çünkü herkes kendi yetiştirdiği yerin kendisine işlediği ilmeklerle hayatını dokumaya devam edecektir. Asel de aşkla sevdiği adamı değil güven duyduğu adamı seçer.

1.3. Baytemir: Hikâyenin emekle özdeşleşen kahramanıdır ve insanların kurtarıcısıdır. Savaş dönüşü ailesinin yaşadığı Pamir'deki evinin çığ altında kaldığını Ailesini kaybettiğini öğrenir. Aile olmaktan umudunu kestikten sonra yola tek başına çıkan Asel'i görüp ona hayat arkadaşlığı yapar ve Samet'e babalık eder. Öykünün sonunda emeklerinin karşılığı olarak Samet dolayısıyla da Asel onu seçtiği için kazanan odur.

1.4. Samet: Çocuk karakter Samet, İlyas ve Aysel'in biricik oğludur. "Biyolojik babasıyla beraber büyüyemeyen Samet, öz olmayan fakat baba olarak bildiği Baytemir'le oldukça yakın bir baba-oğul ilişkisi içerisindedir." (Tufaner 2015, 53) Öz babası İlyas'ı neredeyse hiç görmemiştir.

1.5. Kadiça: İlyas ile aynı yerde çalışır. En başından beri İlyas'a ilgisi vardır ancak amacına İlyas evlendikten sonra ulaşır. Asel'in evi terk etmesine sebep olur. İlyas ile Asel ayrıldıktan sonra İlyas ile bir müddet yaşar ancak İlyas'ın onu sevmediğinden emin olduktan sonra ayrılırlar.

1.6. Alibek: İlyas'ın en yakın arkadaşıdır. İlyas ile Asel kaçtığında onlara gerçek hayatı hatırlatan ve ona adım atmalarını sağlayan kahramandır. Asel ile İlyas'ı önce evinde misafir eder, sonra evi onlara bırakır. İlyas'ın Dolon Geçiti'nde bıraktığı römorku o alır. Bütün zor zamanlarında İlyas'ı kollar ancak bunun karşılığını İlyas'tan göremez ve sonunda İlyas'a yüzünü çevirir.

1.7. Cantay: Hikayenin olumsuz karakterlerinden biridir. Sürekli laf taşır, ara bozmaya çalışır ve husumetten beslenir.

2. SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM HİKAYESİNDE SEVGİ VE DİĞER DUYGULARIN AKIŞI:

Sevgi insanların en sık tattığı duygulardandır, dolayısıyla da edebi eserlerde en çok işlenen konulardandır, "insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu"dur. (TDK, 2011, s. 2081) Duygu ise "belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim"dir. (TDK, 2011, s. 729) Akış herhangi bir şeyin "belirlenen biçimde, kurallarına ve doğasına uygun olarak gerçekleşme"dir. (TDK, 2011, s. 68) Dolayısıyla sevgi akışı insanların birbirlerine hissettiği veya hissettirdiği olumlu duygulardır diyebiliriz. Aynı şey nefret, öfke, kin gibi olumsuz duygular için de geçerlidir. Birey nefret duyduğu birine duygusunu iletmek isterse ona uygun davranır ve dolayısıyla da duygu akışını başlatır. Aşk ise bütün bu duyguların üstündedir ve üzerinde onlarca araştırma olmasına rağmen literatürlerde net bir açıklaması yoktur. "Aşk, yaşamın her anında gündelik hayatımızı şekillendiren önemli bir etmen/güç olarak karşımıza çıkar." (Uştuk, 2016, s. 1) Hikayede kahramanların çoğu davranışını şekillendiren de işte bu duygudur.

"Aytmatov anlatılarında aşk, bütün mesafeleri aşan, insanı manevi öz bakımından geliştiren ve birbirine taşıyan yüksek bir değer olarak görülür. Aşkın farklılıkları aşan gücü, Aytmatov anlatılarında insanı içten değiştiren, dönüştüren ve evrenin ritmine katan yapıcı bir fenomen olarak karşımıza çıkar." (Korkmaz, 2008-a, s. 1)

Kitaptaki kahramanlar aşkı iliklerine kadar hissedip yaşarlar.

2.1. İNSAN-İNSAN ARASI DUYGULAR:

2.1.1. Asel-İlyas: Hikayenin başkahramanları hikayenin halkası içinde yolları birkaç defa birleşip ayrılan İlyas ile Asel'dir. "Asya(Asel) annesinden gizli gizli İlyas'la buluşmaya başlar çünkü İlyas'a aşık olmuş bu arada İlyas da Asya'ya(Asel) aşık olmuştur. İlyas'la buluşmaya gittiğinde evlendirileceğini sadece bunu söylemek için geldiğini" (Canan Alev & Zihniye, 2019, s. 1222)

anlatır ancak İlyas onu kaçırmaya ikna eder. Asel de yüreklenir ve duygusunun peşinden hiç düşünmeden gider. Hikayenin duygu kahramanı aslında Asel denilebilir. İlyas'ın kaybedecek hiçbir şeyi yokken Asel, ailesini ve kendisini bekleyen evliliği hiçe sayıp İlyas ile kaçmıştır. İlyas'a olan duyguları hayatında yeni bir yol çizmesine sebep olmuştur. "Asel, aşkla her türlü güçlüğe karşı koyabileceğini düşünmektedir." (Korkmaz, 2008, s. 4) Ancak işler beklediği gibi gitmez. Hiçbir emek vermeden Asel'in hayat arkadaşlığını kazanan İlyas bunun kıymetini bilmez. Yaptığı hataların onda yarattığı öfkeyi Asel'e yöneltir. Asel'in sabrı ve anlayışı karşısında ondan iyice uzaklaşır. " İlyas, Asel'in soylu sevgisine layık olamayacak ve ona ihanet edecektir; hiç beklenmedik bir zamanda Asel ve küçük çocuk Samet'i dağ başında bir evde yapayalnız bırakıp Kadiça'ya gider. Aşkın safiyeti, ihanetin olduğu yeri derhal terk eder, uçup gider." (Korkmaz, 2008-a, s. 4) İlyas'ı terk eden sadakat gibi Asel de çocuğunu alıp evini terk eder ancak akli ve kalbi hep terk ettiği adamda kalır. Terk etmesine rağmen yol işinde çalışır, amacı kamyoncu sevdiğini görmektir. İlyas Asel'i ilk önce Alibek'in evinde bulacağını düşünür ancak orada olmadığını öğrenince köyüne döndüğüne karar verir. Köye gider, orada da bulamayınca başka bir yer düşünmez ve Asel'i ve Samet'i aramayı bırakır. Zahmetsiz kazandığı bu yuvanın yıkılışı da zahmetsiz olmuştur. İlyas aşkını bulduğu kadın yerine yetersizliğini giderdiği kadına gitmiş, Asel'i sık sık anımsamakla birlikte aramayı bırakmıştır.

İlyas'ın yaptığı kaza yüzünden Asel ile yolları bir daha kesişir. Ancak bu karşılaşmada İlyas'ın hiç beklemediği bir şey olur: Asel başkası ile evlidir ve İlyas, onun evine gelir. Asel hala sevdiği İlyas'ı görünce şok olur ancak renk vermemeye çalışır. İlyas da aynı durumdadır.

"Asel ile İlyas yolları ayrıldığında da birbirlerini unutmazlar. Asel, İlyas'ı gördüğünde yine heyecanlanır, sesini duyduğunda yüreği yerinden çıkacakmış gibi olur, beraber oldukları mutlu günleri anımsar, gece ağlar ve uyumaz... İlyas da Asel gibidir; o, Kadiça ile beraber olduğunda bile Asel'i düşünür." (Korkmaz, 2008-b s. 133)

Daha önce birbirlerine özgürce akan sevgilerin ortasında artık bir engel vardır. İlyas emek vermediği ve neticesinde kaybettiği eşini hayatına başkası ile devam etmektedir. İlyas bundan bir ders çıkarmak yerine yine emek vermeden Asel'i alıp gitmek ister ancak bu sefer Asel duygularının akışına kapılmaz ve onunla gitmez. İnsanın gereksinimlerini öncelik sırasına göre piramitleştiren Maslow'a göre insan önce doymalı, giyinmeli barınmalı ve sonra sevmelidir. "Sevgi ve benimsenme, itibar görme ve kendini gerçekleştirme gereksinimleri ikincil (sosyal) gereksinimlerdir." (Dereli, 1995, s. 156) Asel de bu sefer temel ihtiyaçlarını önceler. Onu yüzüstü bırakan insan yerine ona evini açan, karnını doyuran, kendisine yoldaşlık, çocuğuna babalık edenini tercih eder.

2.1.2.Asel-Baytemir: Asel bir kış gecesi kolunda bebeği ile tanıştığı Baytemir'in evine gider, onun teklifi ile evine yerleşir. Baytemir gidecek yeri olmayan anne oğul için yuva olmuştur, ona yakınlık göstermiştir. "Yakınlık, sevginin en önemli belirleyicilerinden biridir." (Yener & Gülaçtı, 2010, s. 137) Asel gönlündeki aşka rağmen kendisini kazanmak için verdiği çabayı ve oğluna yaptığı babalığı görmezden gelemez ve Baytemir ile evinden sonra hayatını da birleştirir.

"Birlikte yaşamalarına rağmen Asel'in Baytemir'i pek sevdiği söylenemez; o zavallı bir üçüncü şahıs'tır, bir sığınaktır. Asel onunla kışın dondurucu soğuşunda karşılaşmıştı ve çaresizdi, gidecek bir yeri yoktu. Bu üçüncü şahıs sıcaklık demektir, ekme demektir, sonradan Baytemir bunlara güven ve sevgi de ekledi. Böylece Asel'le beraber yaşama hakkını elde etti. Asel Baytemir ilişkisi, kışın zor koşullarında kurulan kaçınılmaz bir ilişkiydi. Ayrılması, inkar edilmesi, önlenmesi güçlü; kışın her tarafı kaplayan boyun eğdirici gücü, Asel'in yaşamındaki terk edilmiş öyküsünü de simgeler. Asel, yaşamın acımasız koşulları gibi aşkı tarafından da tutsak alınmıştı.

Fakat o, Baytemir'i tercih ederek aşkın, oyuncak olamayacak kadar yüksek bir değer olduğunu İlyas'a anımsatmak istiyordu. Aşktan, sevgiden oyuncak olmamalıydı." (Tyurin 1975, s. 103)³

Asel bu sefer tercihini kendine ve oğluna emek verenden yana yapar ve Baytemir'i seçer. "Bu karakter yardımseverliği ve anlayışlı yönüyle hem Asya'ya (Asel) hem de Samet'e ev olur. Sevgi neydi sorusu Cemşit (Baytemir) ile cevap bulur." (Sunal & Kutluhan, 2021, s. 242) Sevgi, aşk sadece hissedilmesi ve paylaşılması gereken bir şey değil emek verilmesi gereken bir şeydi. "Mutluluk ve huzur Asya'yı(Asel) da kendi içine alır. Arzu nesnesi olan İlyas'ı bırakarak aklı temsil eden, Samet'in babalığa seçtiği Cemşit(Baytemir) ile evlenir." (Canan Alev & Zihniye, 2019, s. 1235) Özünde kök salmış yerleşik bir kimliğe sahip olan Asel yerliliği terk edip sevdiğinin peşinden tehlikeli ama aşk dolu bir kayıkta yüzmeye çıkmış ancak elinde sonunda özünde olan toprağa kök salmaya dönmüştür; macera, aşk, ihtiras ve üzüntülerle dolu göçmenlikten yerliliği tercih eden sakin dingin ama güven dolu yapıya geri dönmüştür.

2.1.3. İlyas-Baytemir: Bu iki erkek karakterin yolları iki defa kesişir. İlkinde Dolon Geçiti'ndedir. Baytermir'in İlyas'ın yardımına ihtiyacı vardı. "Bazı insanlar bir görüşte saygı uyandırır, bu da onlardan biriydi." (Aytmatov, 2021, s. 49) diyen İlyas Baytemir'e hayran kalmıştı. "Bir eliyle kapıya tutunurken, göklere yükselen bir kartal görünümüyle basamakta dimdik duruyordu." (Aytmatov, 2021, s.50) Baytemir, İlyas'ın yardımı ile bu zorlu geçitten çıkar. Baytemir, İlyas'ın cesareti karşısında şaşkıncıdır; İlyas ise Baytemir'in tecrübesine ve iş bilirliğine hayrandır. İkisinin arasında karakterlerin ağzından dile getirilmese de bir sevgi akışı oluşur. İkinci karşılaşma İlyas'ın yaptığı kaza yüzünden olur ve şimdi yardım etme sırası Baytemir'dedir. Birinci karşılaşmada Asel İlyas ile evli iken ikinci karşılaşmada Baytemir ile evlidir. Bu sefer iki kahraman aynı kadını kazanmak için rakiptir. İkisinin sevgisi birbirine değil Asel'edir.

6

2.1.4. İlyas-Kadiça: Kadiça işyerindeki tek kadındır. İlyas'a vurulmuştur. Bekarken bu ilgiyi görmezden gelen İlyas başarısızlığını bastırmak için Kadiça'ya gider. Asel'le açık havada berrak gökyüzünün altında gelişen aşka karşılık "Kadiça-İlyas beraberliği, mazot ve içki kokulu yalıtık, dar ortamlarda gelişir." (Korkmaz, 2008-a, s. 5) Asel'i bulmak için yeterince çaba sarf etmeyen İlyas Kadiça ile hayatına devam eder. Daha olgun ve her şeyi anlayan, zorluklar karşısında pratik çözümler üreten bir kadın olarak Kadiça, İlyas'a daha yakındır." (Korkmaz, 2004, s. 133) Birbirlerini karşılıklı sever sayarlar ancak bu İlyas'a yıllardan sonra yeterli gelmeyecek, durumu kabullenen Kadiça'yı terk edecektir.

2.1.5. Asel-Samet: Asel, kocasının ihanetini öğrenince kalacak bir yerinin dahi olmadığı Tiyan-Şan'a gitmek için yola düşer. Asel, aşkıdan vazgeçmiş ancak oğlundan vazgeçmemiştir. Bir bilinmeze doğru giderken bile korumasına muhtaç olan oğlunu yanında götürmüştür. Hayatının geri kalanını oğlu için şekillendirmiştir. Oğlu için Baytemir'in evinde kalmaya razı olmuştur, oğluna babalık yaptığı için de Baytemir'i eş olarak seçmiştir. Öyle ki sevgilisi olduğunu Baytemir'e söylemesi bile Baytemir'in Samet için yaptığı ve Samet'i mutlu ettiği ayak bağı kesme oyununda olmuştur.

"Sevilecek olan adam onu evine alan, iyilik yapan, Samet'i doktora götüren, rahat olmalarını düşünen, onun sevgisini bekleyen ve en önemlisi oğlunun babalığa seçtiği, güvendiği adamdır. Artık Asya için coşkun akan dere durulmuş, yapraklar kurumuş ve dökülmüştür, yağmur durmuş ve güneş çıkmıştır. Asya aşk acısını kalbine gömerek Samet'in seçimine boyun eğerek acı içinde emeğe, iyiliğe doğru yola çıkmıştır." (Canan Alev & Zihniye, 2019, s. 1231-1232)

İlyas'la ikinci kez karşılaşan Asel oğlunun seçtiği babayı koca olarak seçmiş yoluna Samet için Baytemir ile devam etmiştir.

³ (Korkmaz, Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri, 2008)'den alınmıştır.

2.1.6. İlyas-Samet: Samet biyolojik babası tarafından daha doğduğu geceden itibaren yalnızlığa terk edilmiş, dünyaya babası yanında olamadan gelmiş, hayatın kalanı da öyle sürdürmüştür. İlyas oğlunu sevmekle birlikte eşine vermediği emeği oğluna da vermez. Aynı evde yaşarken bile çoğu zaman yanında olmaz. Annesiyle birlikte evden ayrıldığında İlyas onları bulmak için gerekli çabayı sergilemez. Samet de baba olarak sadece biyolojik bağı olan İlyas'ı değil onu seven, bağrına basan, sevilme de dâhil diğer ihtiyaçlarını gideren Baytemir'i babalığa seçer.

2.1.7. Baytemur-Samet: Baytemir bu hikâyede babalığın sadece kan bağı ile olmadığını gösterir. "Basitçe güvenli insanlar yakınlık konusunda rahattır, çoğunlukla sevecen ve sevgi doludur." (Amir & Heller, 2022, s. 15) Baytemir hikâyede güvenli insanın adıdır denilebilir. İki çocuğunu kaybeden Baytemir bir gece vakti tanıştığı Asel'in oğlunu kucağından zoraki aldığı gibi hayatlarına da mecburiyetin getirdiği zorunlu tercihle dâhil olur. Samet'i ilk günden itibaren korur kollar, ona babalık etmek ister ve nitekim hepsini yapar da. En önemlisi de Samet'i öz oğlu gibi sever. Karşılığında da hikâyenin sonunda Samet tarafından babalığa seçilir.

2.1.8. İlyas-Alibek: Alibek, İlyas'ın en sevdiği arkadaşıdır. Evlendiklerinde hem yol gösterici hem yuva bulucu olur. İlyas'ın bütün yaptıklarında yanında olur. Kamyonun arkasına römork takma fikrini mantıklı bulmasa da İlyas'ı destekler. İlyas'ın Dolon Geçiti'nde bıraktığı römorku kurtarır ancak bütün yaptıklarına rağmen sevginin kıymetinin bilmeyen İlyas arkadaşlığın da kıymetini bilmez; Alibek'i geçitte bıraktığı römork gibi bırakır. İlyas'ın sevip de değer veremedikleri arasındadır ve o da Asel gibi İlyas'a yüz çevirir.

2.1.9. İlyas-Cantay: Cantay, öyküde İlyas'ın yoğun bir şekilde nefet hissettiği tek kişidir. "Kavgadan hiç hoşlanmadığım halde Cantay'la dövüşmeyi seve seve göze alabilirdim." (Aytmatov, 2021, s.25) Cantay da İlyas'a benzer duygular beslemektedir. "Yakınlık, hoş olmayan ve olumsuz insanlara karşı sevgiyi arttırmamaktadır." (Özen & Gülaçtı 2010:137) Aynı işyerinde olmamalarına rağmen bu iki kişi birbirini asla sevmeyecektir.

2.2. İnsan Doğa Arası: Mekânlar anlatılarda kahramanların ruh hallerinin tamamlamada iyi bir unsurdur. Metinde olay örgüsü "Kırgızistan-Kazakistan sınırlarında Tiyan-Şan Dağları, Isık Göl, Dolon Geçidi, Ribaçye Ulaştırma Merkezi ile hikâyenin başı ve sonunda yazarın Pamir'e-Oş'a giden tren yolculuğundan oluşan mekânlarda geçer." (Gariper 2015, s.87) Kahramanların duygularını daha iyi anlatmak için yazar bu dış mekânları kullanır.

2.2.1. İlyas-Issık Göl: Issık-Göl İlyas'ın en çok önemseydiği mekânsal unsurdur denilebilir. İlyas taşıma merkezinde işe başladığında mutlu olmasına sebep olanlardan biri de bu göldür. "Var mı dünyada bir eşi daha?" (Aytmatov, 2021, s.16) diyecek kadar eşsiz görmektedir. Asel ile İlyas kaçtıklarında göl ve kuğular eşsiz görünür. İlyas laf dinlemeziği sonucu römorku Dolon Geçidi'nde bırakıp kaçıp işi batırdığında göl aynı kendi ruh hali gibi fırtınalıdır. Asel onu terk ettiğinde boş kalan yatağı misali buz gibi soğuktur. İlyas Kadiça ile ayrılıp Asel ile tanışmasına vesile olan merkeze geri döndüğünde Asel'in hatıraları zihninde belirir. Pembeleşen anıları gibi gölün suları da pembeleşir.

2.2.2. İlyas-Dolon Geçit'i: Dolon Geçit'i her şeye ilk anda karar veren ve hatasındaki kararlığını sonuna kadar sürdüren İlyas için tam bir zorluk sınavıdır. Düşünmeden hareket eden ve yanlış olsa dahi yanlışından dönmeyen İlyas'ın bu sınavdan geçmesi için ne sabrı vardır ne de buna emek verecektir.

"Dönüşsüz bir yola girmiştir ve tıpkı Tiyan Şan'ın zorlu geçidi Dolon'da olduğu gibi yol kaygandır ve ağır yükünü kontrol edememekte ve frenleri tutmamaktadır. Sonunda yol kenarına bırakıp gittiği 'römork' gibi Asel'i yolda bırakıp gider. Fakat onu hep özler." (Korkmaz, 2004, s. 133)

Dolon Geçit'i İlyas'ın hayatının özeti gibidir ve aynı zamanda onun en büyük sınavıdır. "Dolon Geçidi, bu sınavın en keskin dönemecidir. İyinin ve kötünün sınanıp elendiği sadakat ve ihanetin ölçüldüğü bir dönüm noktasıdır... İlyas olanca delidolu ve savrukluğuyla bu yoldan yalnızca gelip gider. Kolay kolay hesap yapmaz ve arkasına bakmaz. İlerisini de pek düşünmez." (Korkmaz, 2008-b, s. 124-125) İlyas'ın hayata karşı tutumuyla geçide karşı tutumu neredeyse birebirdir. İlyas bu geçidi de sevmez. "Tiyen-Şanlar'ın dev anası, gecenin karanlığında sarhoş şoförler için tam bir baş belasıdır sen!" (Aytmatov, 2021, s.100) Çünkü zorluğun farkındadır ve bunu aşacak tahamülü de yoktur, bunun için emek vermek, zaman harcamak istemez. Yine İlyas'ın sorumsuzluğu yüzünden Dolon Geçiti'nde yaptığı kaza hayatındaki yanlışları gibidir. Hem kendine hem kamyonuna zarar verir, sonucunda da sevdiği kadının başkısıyla evlendiğini öğrenir. Ama hala yaptığından ders çıkarmaz ve hatalarına yeni bir hata eklemek ister, ancak aynen kamyonu gibi gerçeğe tostar. Asel onunla gelmek istemez.

2.2.3. Baytemir-Dolon Geçidi: Hayattaki hiçbir zorluktan kaçınmayan her zaman işbirliğine ve dayanışmaya açık olan Baytemir için Dolon Geçidi hayata karşı tutumunun özetidir. "Baytemir bu yoldan dikkatli, özenli ve büyük bir ciddiyetle geçer." (Korkmaz, 2008-b, s. 123) Aceleci davranmaz, temkinlidir, her şeyi kontrol etmeye çalışır ve kimseye zarar gelmemesi için risk almaktan çekinir. Ama söz konusu başka insanların iyiliği ise risk almaktan da çekinmez. İlyas'ın kamyonu çekme fikrinde de sıcak bakmaz ancak ikna olunca da kontrolü elden bırakmaz. Kimseye zarar gelmemesi için geçitten çıkana kadar kamyonun kendisini sarkıtarak yolu kontrol eder.

2.3. İnsan Nesne Arası

2.3.1. İlyas-Kamyon: Her insan sevme ve sevilme ihtiyacı hisseder. Aile sıcaklığından ve sevgisinden uzak, soğuk ranzaları olacağı tahmin edilen bir yurttan büyüyen İlyas türdeşleri ile yeteri kadar sevgi bağı kuramadığı için sevgisini nesnelere yönetir, özellikle de kamyonunu bir sevgiliyi sever gibi sevmektedir. "Arabamı bir insanı sever gibi sevdim. Gözüm gibi koruyordum onu." (Aytmatov, 2021, s. 15) Kamyonu onun için her şeydir. Kamyonu evi gibi görür hatta Asel ile kaçtıklarında da yaşayacakları yer olarak şoför mahallini gösterir. İlyas insani ilişkilerde gösterdiği özensizliği çok sevdiği kamyonuna da gösterir. İsteddiği kıza ulaşmak için çamura saplanan kamyonun motorunu neredeyse yakacaktır. Yine sırf aklına koyduğunu yapmak için Dolon Geçiti'nde yüklü kamyonun arkasına başka yüklü kamyonu bağlayıp hem kamyonu eziyet eder hem de kendisiyle birlikte iki kişinin daha hayatını tehlikeye atar. Son olarak Asel'den ayrı olmanın acısını bastırmak için alkole yüklendiği bir gece hızını alamaz ve çok sevdiği kamyonuna kaza yaptırır. Özetle insanların kıymetini bilmeyen İlyas kamyonunun da kıymetini bilemez.

2.3.2. İlyas-Radyo: Hayatında kendisine ait tek değerli eşyasıdır denilebilir ve İlyas tarafından da sevilir.

SONUÇ

Sevgi insana bahsedilen belki de en değerli duygudur. Paylaşıldıkça çoğalır. "Âşık olma, bir insanın sahip olabileceği tüm yetenekler arasında yer alan özel bir yetenektir." (Özen, Gülaçtı 2010, s.146) Kin ve nefret ise insanların birbirlerine yöneltecekleri tehlikeli sonuçlar doğuran duygulardandır. Hayatımızı yönlendiren bu duygular *Selvi Boylum Al Yazmalım*'da kahramanların kaderlerini çizmesine yardımcı olur. İlyas cesareti ile kazandığı aşkı sorumsuzluğu yüzünden kaybeder. Emek vermeden ve mücadele etmeden kazandığı aşkı korumak için emek vermez, kaybedince de geri kazanmak için gerektiği kadar mücadele etmez. Aşık olduğu kadınla ikinci karşılaşmasında bütün yaşadıklarından ders almamış bir şekilde önce yine Asel'i alıp götürmek ister sonra babalık yapmadığı yavrusunu götürmek ister ancak gerçeğin bu sefer istediği gibi olamayacağını görür. Asel de aynı cesareti gösterip aynı aşk ile

yola çıkmış ancak eşinin hataları yüzünden evinden, aşkından ayrılmıştır. Uzunca bir süre gözü arkada kalmış ancak faydasızlığını görünce en küçük hayat ortağı Samet'e babalık eden ve sevgisi için emek veren Baytemir'i seçmiştir. İkinci tercihte aşk değil emek kazanmıştır. Baytemir işten orduya aşktan aileye kadar her şey için çabalamayı ilke edinmiş, belirli bir olgunluğa gelmiş bir insandır ve çabalarının sonucunu da alır. Ancak o bunları bir şeyi kazanmak için değil, doğru olduğuna inandığı için ya da görevi için yapar. Kadiça kendi kaderine razı olmaz ancak seçtiği kader de ona razı olmaz. Günahsız Samet yaşanan hiçbir şeyden haberi olmadan büyütmekte, sevgi açlığını doyuran baba figürü için Baytemir'i seçer. Öykü herkesin davranışının sonucuna katlandığı bir sonla biter.

KAYNAKÇA

- Amir, L., & Heller, R. (2022). *Başlanma*. İstanbul: Aganta.
- Aytmatov, C. (2021). *Selvi Boylum Al Yazmalım*. İstanbul: Ketebe.
- Canan Alev, M., & Zihniye, O. (2019). Selvi Boylum Al Yazmalım Göstergibilimsel Yöntem Bilimiyle Analizi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 1216-1244.
- Dereli, T. (1995). *Örgütsel Davranış*. İstanbul: Mentesh Kitapevi.
- Freud, S. (1968). *The Ego and the Mechanisms of Defence*. London: Taylor and Francis.
- Freud, S. (2020). *Aşkın Psikolojisi*. İzmir: Cem Yayınevi.
- Fromm, E. (1995). *Sevme Sanatı*. İstanbul: Payel.
- Gariper, C. (2015). Cengiz Aytmatov'un Al Yazmalım Selvi Boylum Hikayesinde Göstergelerarasılık. *Bilgi*, 71-96.
- Kimberly, K. M., Joel A., A., Ellen, L., Richard, M. R., & Gordon E., K. (1990). Benzer Olmayan Bir Diğeri Delice Sevdalanma ve Cazibe: Aşk Neden Kördür? *Sosyal Psikoloji Dergisi*, 433-445.
- Kolcu, A. İ. (2002). *Bozkırdaki Bilge Cengiz Aytmatov*. Ankara: Akçağ.
- Korkmaz, R. (2004). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*. Ankara: Türksoy.
- Korkmaz, R. (2008). *Aytmatov Anlatılarında Aşkın Eriştirici ve Dönüştürücü Gücü*. Ankara: Bilgi.
- Korkmaz, R. (2008). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Sunal, G., & Kutluhan, D. F. (2021). Sinema ve Edebiyat İlişkisi Bağlamında Selvi Boylum Al Yazmalım ve Ben, Tiye-Şan Filmlerinin Türsel Çözümlemesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 237-255.
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TUFANER, Ç. (2015). *Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Çocuk Psikolojisi*. Ardahan: Arsahan Üni. Sosyal Bilimler Enst.
- Tyurin, V. (1975), "Lyudi Prekrasnoy duşi", Çingiz Aytmatov, Frunze.
- Uştuk, O. (2016). Aşk Örüntüleri Üzerine Bir Anlatı Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 59-70.

Yener, Ö., & Gülaçtı, F. (2010). Duyusal Alan Öğrenilerinden Sevgi Ve Sevgi Kuramları (Sevgiye Dair Söylenceler). *ODTÜ Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 135-150.